

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna števil. L. 15.—
Naročnina: Mesečna L. 65.—
Za inozemstvo mesečno L. 95.—
Pošt. štev. rač. št. 9-18127

Leto II. - Štev. 26

Gorica - Trst, 25. junija 1948

Izhaja vsak petek

Demokratska pravica združevanja in „Ljudska demokracija“

Ena izmed starih svobodščin, ki so svete vsakemu pošteremu političnemu redu, je svoboda združevanja. Ta svoboda obsega polno pravico za vsakogar, da osnuje svoja neodvisna društva in svojo samostojno politično organizacijo, ter da to organizacijo tudi dalje poveže s sličnimi zvezami, v kolikor in dokler bi to smatral za potrebno. Zadnja svetovna vojna je pokazala, da so koalicije neodvisnih strank za lastno politično organizacijo zmožne storiti za obrambo svoje domovine pred zunanjimi in domačimi sovražniki več kakor pa katerakoli diktirana unifikacija. V Angliji je med vojno, v najtežjem obdobju njene zgodovine, vladala koalicija vseh angleških strank z W. Churchillom na čelu. V Ameriki sta obe politični stranki, demokratska in republikanska, sodelovali v vseh vprašanih v skupnih naporih za zmago nad fašizmom in racizmom.

Zveza enakopravnih strank

Koalicija enakopravnih strank je močna in učinkovita prav zato, ker si edino ob svobodnem tekmovanju vsaka izmed strank res prizadeva, da svoj program, svoje delo čim skrbneje pripravi in izvaja. Delo za skupnost je pravi cilj politične stranke, in ne morda želja po oblasti. Volitve so sodba naroda, ki odločajo o usodi političnih strank in vlad. Pod fašizmom in nacizmom te možnosti ni bilo. Pod komunizmom, ki se med vojno slučajno moral pridružiti zapadnim zaveznikom — to je izključna služba Hitlerja — tudi ni prostora za tak nastop. Komunizem zatira takoj pri koreninah vsako pozitivno idejo, iskro, ki bi mogla kdaj zajeti večjo skupino ljudi. In prav taki skromni začetki, majhne politične mladike, ki se pojavijo med kakim narodom, so zmožne spremeniti tok zgodovine kakega naroda ali celo vsega sveta. Iz misli, nanizanih v spisih svobodomiselnih in katoliških piscev, je koncem 18. in v 19. stoletju vznikla osebna, gospodarska in politična osamosvojitve večine evropskih narodov.

Vera v demokratsko, miroljubno osebnost črpa svojo silo iz naravnega prava, ki sloni na narodnih, socialnih, verskih in etičnih načelih, na svobodomiselnosti in dolžnostih do bližnjega, kot to uči krščanstvo. Ta miroljubna, demokratska posameznik — in njegova svobodna družba — pa zna, kot je pokazala zadnja vojna, prostovoljno, a disciplinirano sodelovati v višjih, močnejših organizacijah, koalicijah, ter se z uspehom zoperstaviti domačim in tujim oboževalcem materije in nasilja.

Oglejmo si, kakšna je konkretno pravica združevanja pod samozanimi »Ljudskimi demokracijami«

mi«, po besedah enega prvih komunistov Titove Jugoslavije:

Diktatura proletariata in ljudska fronta

Komunist Moša Pijade, ki ima v Politbiroju, glavni celici jugoslovanske kompartije, eno najvažnejših funkcij — tako zvanega zakonodajnega sektorja — t. j. naloge, da kot prišepetovalec daja navodila za »spontano« predlaganje in izglasovanje komunističnih zakonov, je napisal 12. t. m. v beograjski »Borbi« celostranski članek z naslovom: »Sistem — mehanizem — ljudske demokracije v Jugoslaviji«. »Siva eminenca«, kot nekateri imenujejo Pijado zaradi njegove tajnstvenosti in zakulisnega vpliva, je napisal velik referat, v katerem se trudi, da bi pokazal, da je Jugoslavija v revoluciji šla po svoji samostojni poti, ker je ustvarila »ljudsko demokracijo«, v razliko od Lenineve »diktature proletariata«. Na koncu svojega članka pa mora stari komunist z resnico le na dan in priznati, da »vzpostavljajo sistem diktature proletariata in sistem naše ljudske demokracije, moremo ugotoviti globoko načelno sličnost«, ker »usmerjajoča sila (beri: komunistična partija), ki jamči za nadvlado proletariata, je povsod ista«.

O »ljudski fronti«, ki so jo med vojno komunisti in agitatorji za OF in partizanstvo z ginjenostjo opevali kot demokratsko telo in kot koalicijo samostojnih in neodvisnih strank, pravi Pijade dobesedno to:

ie: »Čeprav Ljudska fronta poleg drugih masovnih organizacij obsega tudi vodstvo nekaterih političnih strank, ona ni nikoli bila koalicija ali blok raznih političnih strank. Vodstvo komunistične partije v fronti — tako za časa vojne, kot v povojnem času — je bilo vedno očitno, splošno priznано in od nikogar osporavano. Partija se v tem obšenarodnem gibanju, ki je njeno lastno delo, ni nikoli razplinjevala, se ni nikdar gubila, niti ni kadar koli obstajala taka nevarnost. Niti enega člana ljudske fronte, poedinca ali organizacije, ni, ki se ne bi zaveždal osnovne vodstvene vloge komunistične partije v Ljudski fronti, kakor tudi v vseh ostalih masovnih organizacijah. Ne samo, da naša partija ni skrivala svojega lica pred masami članov Ljudske fronte, temveč ona tega sploh ne bi mogla izpeljati — tudi če bi hotela — tako, da je frontovcem jasno, kdo daje smer in pravec politiki in delovanju Ljudske fronte, in katera je tista osnovna sila, ki fronto vodi. Pri nas Ljudska fronta iz vsega začetka osvobodilne borbe ni bila nikaka koalicija strank, temveč enotna organizacija (gibanje) pod čvrstim vodstvom naše partije, medtem ko so fronte v drugih državah ljudske demokracije (beri: s komunistično diktaturo) do včeraj bile take koalicije ter so se šele zadnje čase začele razvijati po vzorcu naše Ljudske fronte.«

V Jugoslaviji ni svobodnega združevanja

Tukajšnji komunisti in tudi sam Tito so že lani javno preklicali, da bi Ljudska fronta bila kaka koalicija samostojnih političnih organizacij. Ker pa je bil Pi-

Kdor daruje „Dobrodelnemu društvu“ v Gorici, Riva Piazzutta 18/1, pomaga revnim in potrebnim, ki jim je življenje težko in včasih tudi obupno.

jada tisti, ki je pripravil in režiral vse Brozove maske-rade o ljudski demokraciji v Jugoslaviji, so njegova izjavljanja in priznanja najbolj uradna izjava partije, da v Titovi Jugoslaviji ni svobode združevanja. Poleg tega je to dokument o kršitvi slovesnih domačih in mednarodnih obljub o demokraciji in svobodi v novi Jugoslaviji, ki so jih komunisti širili med vojno, tudi s pomočjo tujih, zavezniških radijskih postaj.

Politični špekulanti, roparji in morilci so pod streho Pijadine diktature, »ljudske demokracije«, dobili polno zakonito priznanje. V nagrado za gorje in smrt, ki so ju povzročili milijonom svojih soživaljancev, so pripadniki »čvrste gvozdne« tisti, ki edino smejo ukazovati in ki žive v razkošju na račun svojega ubožanega naroda. Potem, ko se je komunistična partija nasilno polastila oblasti, jo hoče obdržati za vsako ceno, kljub nedvomnemu nasprotovanju 95% ostalih državljanov. Zato mora Pijadina komunistična diktatura, »ljudska demokracija«, vladati s špijoni in ovaduhi, z OZNO in z ognjem in mečem.

Dva taka demokrata — kot se po boljševiški dialektiki pravi tiranom — sta tudi hotela vladati za vsako ceno, potem ko sta si krivično prisvojila oblast, a sta že neslovesno končala. Bližamo se dnevu, ko vsa dialektika, vse laži in kameleonsko pretvarjanje ne bodo več mogli rešiti »čvrste« gvozdne »ljudske demokracije«.

so te lire spuhtele, agenti so se močno razredčili, zato pa so ostali dolgovi. Koliko težko prisluženih milijonov je v obliki posojil pogoltnil komunistični propagandni aparat. Če pa revež, ki je takrat svoj zadnji tisočak v dobri veri položil na »ostar svobode« in kateremu so pod svečanimi prisegami obljubljal stokratno plačilo, poprosi, da bi mu nekaj vrnil (saj je z razvrednotenjem lire itak izgubil 6/10 vrednosti), ga naženejo s psovki. Da, da na Opčinah vlada težak moralni maček. Pa Openci ga bodo samega sebe pod tisto zastavo (— brez rdeče packe na sredi —), pod katero so se borili za slovenske pravice v Trstu njihovi očetje in dedje. Ze danes je pod to čestitljivo zastavo mnogo, mnogo več Opencev, kakor pa jih sproti seštevajo penski rdeči kapitan. Ne bo dolgo in Opčine bodo zopet to, kar so bile pred 35. leti — duša in ponos slovenske narodne zavesti.

Vesela in žalostna srečavanja

Ko takole stopam po mestnih ulicah, srečavam stare edinjaške obraze; pogum jim sije iz oči, zaskrbljenost se je umaknila vedrosti. Zaveste svobodnega človeka jih navdaja, ko jim stiskam desnice. Drugi, ki so mi pred leti ob srečanju komaj prikimali, se mi približujejo, me sprašujejo vsi željni ohrabrujočih vesti. Še jih spremlja senca komunističnega ustrahovanja in le z največjo previdnostjo ti odkrivajo svoje misli. Pa tudi ti so na poti proti soncu, čeravno jih velika svetloba še slepi. Jutri bodo zopet z nami, kakor so bili včeraj oni in njihovi roditelji.

Hodim dalje po ulicah in opazujem vrvenje tržaškega mesta, ki je tako pestro, tako razgibano in tako raznoliko, da ga ne pozabiš. Po pločniku se mahadravo približuje nekam znana postava. Nekdanji znanec, mogoče celo prijatelj ali vsaj sodelavec... Povojna doba mu je nanosila na telo nekaj ducatov kg masti. Nekdanji, po zadnji modi oblečeni in skrbno negovani gospodek se sedaj s cevastimi hlačami in zamaščenim jopičem, neobrit in brez kravate — pravi hojstar — preriva skozi vrvež. Od daleč se srečava s pogledi. Kakor da bi sama strela tresčila vanj se mu sesuje glava na prsni koš in brez hrbtenični križ se globoko ukloni. Krivoprisežnik... Za skledo polente, za oblast orožniškega narednika, za prividne komisarske naslove je prodal samega sebe. Senjorina v moških hlačah! Bili pa so še drugi vzroki. Zato, da bi zadostil vsaj enkrat v življenju svojim nagonom in nasitil neutę-

ljivo lakoto maščevalnosti duhovno pokvečenega bitja. Pa tudi zato, da bi se njegov podedovani čut manjvrednosti napil krvi in solza lastnih bratov. To je bil njegov življenjski cilj, ki je edinega pod dežnikom Ozne tudi dosegel. Sedaj napaja svoj žolč po komunističnih pamfletih, po mitinških in demonstracijah, napaja ga proti vsemu, kar je boljšega od njega samega. In ker je tega strašno mnogo, kriči in vpije že brez sape, oglašja se mu sicer od časa do časa vest, ki ga opominja na minljivost diktatur in mogoče tudi na to, da med svojimi novimi gospodarji ne bo nikoli prekoril položaja komunističnega valpeta. Ali pot nazaj je zaprta, odprt je edino škok v praznino. Zato one temne sence na obrazu, zato mrki pogledi, zato tisti težak greh, ki mu odseva iz oči.

Nekaj takih senc sem srečal na tržaških ulicah in težko sem občutil madež, ki ga bodo slovenska pokoljenja gotovo odstranila, ki pa vendar moti našo podedovano čistost. Zato vzemimo krpe in ščetke ter se potrudimo, da bo slovensko narodno oblačilo čimprej brez madeža, vsaj tu, kjer se v obilici pretakajo vode svobode! Utrujmo svoja prepričanja, da se bodo te čiste vode že kmalu usmerile proti vzhodu, kjer se naš rod že skoro potaplja v mlakuži!

Od srede do srede

17. JUNIJA: Sovjeti so demonstrativno zapustili sejo skupnega poveljstva v Berlinu in tako razbili že drugo najvažnejšo skupno ustanovo štirih velesil v Nemčiji. — Francoska narodna zbornica je odobrila londonski sporazum šestih držav o Nemčiji. — Iz sovjetskih uradnih statistik je razvidno, da znaša dohodek sovjetskega delavca danes 50% manj kot pa leta 1928 in 40% manj kot l. 1938. — Ameriško vojaško letalo na reakcijski pogon je doseglo brzino 1600 km na uro. — Novi češko-slovaški ministrski predsednik je v svojem govoru napovedal ojačenje policije proti notranjemu sovražniku. — V Anglijo je pribežalo z »izposojenim« letalom pet 17 pilotov iz Češkoslovaške. — Samo 20 odstotkov vsot, ki jih bo nakazala Amerika v okviru Marshallovega načrta bo mišljenih kot redno posojilo. Ostalih 80% je navadno darilo. Ameriški zunanji minister Marshall je izjavil, da kakršna koli sprememba ameriške zunanje politike ne pride v poštev, ker bi pomenila vojno. — V Solnogradu je pristalo romunsko letalo z 23 osebami, ki so zbežale iz domovine. Eden med njimi pa je baje izjavil, da se želi vrniti. — Senat Združenih držav je odobril zakonski osnutek, po katerem se bo v Združene države lahko vselilo v dveh letih 205 tisoč evropskih beguncev. — Bivši češkoslovaški poslanik Juraj Slavik je izjavil, da ima dokaze o tem, da so Masaryka umorili komunisti, preden so ga vrgli skozi okno. — Ameriško-francoske čete izvajajo v bližini mesta Friedrichshafen skupne manevre z letalstvom in kopnimi oddelki. — Grška redna vojska je bombardirala »glavni stan« banditskega poveljnika Markosa.

Tržaški sprehodi

SVOBODNJAKI - SPREGLEDOVALCI - KRIVOPRISEŽNIKI

Od časa do časa me pot zanese v Trst. Od 15. septembra m. l. dalje smo tudi Goričani po zaslugi raznih vrhpoljskih diplomatskih vrehumov: Kardelja, Baeblerja, Wilfana in podobnih napravili vse, kar se je po tej vojni dalo napraviti: slovenska narodna ozemlja, narodno čast in ponos, slovensko značajnost, solidno vzgojo in predvsem slovensko narodno premoženje. Vse to je bilo žrtvovano komunistični oholnosti in prevzetnosti. Tako so na papirnati zavesti, ki loči Trst od Gorice, nastale manjše nevšečnosti, ki jih je treba premagati, če hočeš nemoteno v Trst. Slovenski človek je kljub temeljitemu razdejanju zopet izgrebel zapuščino dedov in pradedov. Kakšna silna razlika med današnjo miselnostjo našega kmeta in delavca in ono stalno se ponavljajočo, do obupnega dolgočasja obrabljeno lajno laži, prevare, kričavosti in prikriževanja, ki je še pred dvema letoma polnila avtobuse,

železniške vagone, ulice in ceste! Nič več slavospevov goeringovskim gizdalinom v Beogradu, nič več poveljevanja včerajšnjih fašistov, nobenih superlativov titovščini in prav nobenih tolmačenj mitingov in sestankov. Kakor da je vsa ta nedavna preteklost zakopana, kakor sta zagrebena Hitler in Mussolini.

Komunistične trdnjave ni več

Tudi gostilne v Trstu ne kažejo drugačne slike. V openskem tramvaju nisi smel pred letom dni izveči iz žepa nekomunističnega časnika, če se nisi hotel postavljati sovražnim pogledom in grožnjam številnih komunističnih plačanec obeh spolov. »Lavoratore«, »Corriere« in »Pr. dn.« so tu gospodovali pod udarniškim varstvom openske OZNE.

Pot me je zanesla v to nekdanjo tržaško komunistično trdnjavo št. 2. Sobota je bila. Kar pet potnikov nas je bilo zatopljenih v či-

tanje »Demokracije«. En sam par oči obupnega oznovca me je sovražno osvrknil. To je bilo vse. Spomnil sem se svojega prijatelja iz Opčin, redkega gospodarstvenika, ki ga ni uklonil fašizem in ki tudi pred komunizmom ni skrivil hrbtenice. Pred dvema letoma mi je dejal: »Le počakaj, ne bo dolgo trajala današnja komunistična pijanost, že danes je polovica brodolomcev med njimi. Kmalu bo na zapuščeni openski komunistični barki ostal sam kapitan. Openci niso šalobarde! Nekaj časa jih že vlečeš, potem pa ti pokažejo hrbet. Pri nas je mnogo več pameti kakor pa misli Kraigher na P.N.O.«. Mislim, da nisi pogrešil, dragi prijatelj! Tako sem preudarjal in tako so me prepričali kasneje tudi sami Openci. Dokler je bilo lirše v izobilici in je stala nabito polna blagajna v središču mesta, so se številni agenti pridno vozarili in z vnumo krpali opensko komunistično barko. Sedaj pa

Od srede do srede

ZAHTEVAMO ČISTKO!

CELOVEC, v drugi polovici junija

18. JUNIJA: V francoski zbornici so se stepli komunisti in socialisti, ko so razpravljali o nedavnih nemirih in stavkah v Clermontu Ferrandu. — Američani bodo podvojili število lovskih letal v Evropi. — Ameriška predstavniška zbornica je odobrila zakonski načrt, ki predvideva zvišanje oboroženih sil USA v mirnem času na 2 milijona mož. — V zahodnih področjih Nemčije so objavili denarno reformo. — Turška vlada je prejela od parlamenta zaupnico. — V češko-slovaških knjižnicah bodo odstranili vse knjige, ki so v navzkrižju z komunistično ideologijo. Tudi študentje, ki ne uživajo komunističnega zaupanja, ne bodo mogli več študirati. — Bolgarski diplomat Todorov je v znak protesta proti sedanjemu bolgarski politiki odstopil in ostal v Parizu, kjer je pristopil k narodnemu odboru gibanja za svobodo.

19. JUNIJA: Tudi sovjeti pravljajo na svojem področju v Nemčiji denarno reformo. — Madžarski komunistični general Palfy je ostro nastopil proti pacifizmu in dejal, da marksisti ne morejo, ne smejo in ne znajo biti pacifisti. Treba je izgraditi zanesljivo ljudsko vojsko, ki bo napravila sreda na svetu. — Sveti oče je sprejel bivšega irskega ministrskega predsednika De Valera. — Ves promet po kopnem med Berlinom in zahodno Nemčijo je za enkrat ukinjen. — Namestnik avstrijskega notranjega ministra Graf je izjavil, da so sovjeti v zadnjem času začeli s sistematičnim in surovim preganjanjem avstrijskih uradnih predstavnikov, ki so drugega mišljenja kot sovjeti. — V Pragi se baje vrši sestane kominforme in je tja prispel tudi voditelj italijanskih komunistov Togliatti in tajnik glavnega odbora sovjetske kompartije Zdanov. — Komunisti so na češko-slovaškem proglasili »amnestijo« za vse one, ki se vrnejo v 3 mesecih iz inozemstva, kamor so zbežali pred nasiljem.

20. JUNIJA: V Nemčiji so strogo zastražili mejo med zahodnim in med sovjetskim področjem in aretirali že preko 5 tisoč tihotapev, ki so skušali tihotapiti denar ob priliki denarne reforme na zahod. področjih. — V Jugoslaviji pričakujejo novo veliko čistko najvišjih komunističnih osebnosti. — Združeni narodi so poslali prvo skupino svoje vojske, to je 42 moč v Palestino, da bodo nadzorovali izvrševanje predpisov premirja. — Kljub vsemu Titovemu nasprotovanju so le določili Beograd za mesto mednarodne konference o podonavski plovbi. V Beogradu vlada velika nervoznost spriču prihoda tolikih diplomatov in časnikarjev, ki bodo imeli priliko videti Titovino od blizu. — Praški nadškof je izobčil patra Plojharja, ki so se ga komunisti tako radi posluževali za svoje politične intrige. — Ameriška republikanska stranka je sklicala 1000 delegatov na konferenco v Philadelphijo, kjer bodo izbrali republikanskega kandidata za predsedniško mesto. — Velika ofenziva grške vojske proti komunističnim tolpom ugodno napreduje. — V Kairu je bila velika eksplozija v židovski četrti. 40 oseb je ubitih.

21. JUNIJA: Sovjeti se silno razburjajo, ker so zavezniki brez ozira na sovjetske načrte uvedli v zahodni Nemčiji novo marko. — Sestane kominforme, ki naj bi se vršil v Pragi, bo verjetno prestavljen v Bukarešto. Tajno, tajno... — Avstrijski notranji minister Helmer je komentiral aretacijo avstrijskega uradnika Mareka z besedami: Avstrijsko ljudstvo ne more več prenašati naraščajočega ustrahovanja s strani sovjetskih zasedbenih čet. Deportacije, izginotja, preganjanja in nepravilne obsodbe, ki jih izreka sovjetska sodišča, žalijo naš najosnovnejši čut pravičnosti. — Na Madžarskem dozorevajo velike stvari. Vsa katoliška javnost

Pred nedavnim se je »Slovenski vestnik« zgražal nad pomanjkljivo denacifikacijo na Koroškem. Kolikor je ta njegova pritožba umestna in v kolikor odgovarja resnici, je stvar kontrolnega sveta za Avstrijo, kateremu je OF poslala tozadevno noto, in pa koroške delžne vlade, ki je odgovorna za red v deželi. Predno pa o tej stvari dalje govorimo, je treba ugotoviti, kateri izmed piscev raznih

je kot en mož zavzela svoje stališče napram nezakonitemu podzavljenju cerkvenih šol. — V Lincu so ustanovili nov odbor evropske kmetijske zveze, ki se bori za obnovo demokracije v državah, ki so padle pod boljševiški jarem. — Komunisti so začeli z veliko dejavnostjo v vzhodni Aziji, kjer so na delu posebej izvežbani oddelki rdečih teroristov. Na Malajskem so po zadnjih poročilih aretirali več stotin komunističnih ustrahovalcev. — V Lizbono je priplula skupina 14 ameriških ladij, med njimi velike oklopnice in letalonosilke. — Na češko-slovaškem so podaljšali čas za delavce. Napredna ljudska oblast skrbi za delovno ljudstvo, da se ne poteni.

22. JUNIJA: Komisija Združenih narodov je na svojem zasedanju sprejela mednarodno deklaracijo o človeških pravicah. Za deklaracijo o osnovnih pravicah, ki jih naj uživa vsako človeško bitje so glasovale vse države. Sovjetska zveza in napredna ljudska demokracija Jugoslavija pa sta se glasovanja vzdržali. — Predsednik konference ameriške republikanske stranke je označil komunistično partijo ne kot politično stranko, temveč kot mednarodno zarotniško gibanje, ki stremi za uničenjem svobodnih vlad po vsem svetu. — Grški komunistični poglavar razbojniških tolpa Markos je poslal nujen poziv »maršal« Titu naj čimprej pošlje pomoč. — Sovjeti pripravljajo v Avstriji državni udar. — V romunski komunistični partiji so začeli z veliko čistko, ker so odkrili, da je velik del stranke »skrivoveren«. — Tri ameriške težke križarke so na poti na »vljudnostni« obisk v Carigrad. — Inozemci, ki so se za časa vojne borili v vrstah ameriške vojske, bodo v kratkem postali ameriški državljani.

23. JUNIJA: Mednarodna organizacija za begunce je izdala poročilo, ki pravi, da bodo v prihodnjih 12 mesecih posrbeli za stalno naselitev 400 tisoč beguncev. — Vsi poskusi, da bi dosegli sporazum o denarni reformi na vseh 4 zasedbenih področjih v Nemčiji, so dokončno propadli. — Nemška socialistična, liberalna in krščanska demokratska stranka so zavrnilo povabilo komunistične enotne socialistične stranke za sodelovanje pri rešitvi sedanjega napetega položaja v Berlinu. — V Varšavi so komunisti nenadoma sklicali konferenco vseh satelitskih zunanjih ministrov in važnejših komunističnih »diplomatov«. Pripeljal se je tudi sam Molotov, kajti pravijo, da gre za najvažnejšo konferenco, ki jo je svet videl po vojni. — V Berlinu komunisti prirejajo nemire in demonstracije, ker so silno prizadeti zaradi denarne reforme v zahodnih področjih. — Avstrijska vlada je izročila zavezniškemu svetu na Dunaju noto, s katero zahteva ukrepe za obrambo življenja in imetja avstrijskih državljanov. — Podtajnik ameriškega zunanjega ministrstva Lovett je izjavil, da bodo Združene države verjetno pristopile k obrambnemu sistemu zahodne Evrope. — Senator Vandenberg bo med kandidati republikanske stranke za predsedniško mesto USA.

pozdravnih brzobjav in protestov je dejansko upravičen govoriti v imenu koroških Slovencev in kdo je dejansko »vodstvo« koroških Slovencev, za katero se prikazujejo različni agentje OF. To »vodstvo« pa ni nič drugega, kot plačana skupina mednarodnih, komunističnih agentov, ki ga je nemogoče enačiti s koroškimi Slovenci. Tej agenciji se pridružila skupina neznačajnih aventuristov, ki hočejo za lastne koristi prodajati interese koroških Slovencev.

Najbrže je že skrajni čas, da se s svetlo lučjo posveti v ta kot in se tako pokaže vsemu narodu, kdo so ljudje, ki bi ga hoteli »voditi«.

„Voditelji“

Poglejmo si najprej predsednika pokrajinskega odbora OF in najnovejšega lastnika »Slovenskega vestnika« g. dr. Petka iz Velikoveca. Če izvzamemo njegove obiske iz leta 1938, ki jih je tudi delal »v imenu koroških Slovencev«, nam še vedno ostane na dlani njegovo službovanje pod nacisti, kjer ga najdemo kot »Stabsarzt-a der Deutschen Wehrmacht«, v čigar svojstvu je na tisoče svojih slovenskih sorojakov poslal v Hitlerjev krvavi mlin, namesto da bi se kot dober patriot in Slovenec postavil v prvo vrsto protinacističnih borcev.

Če se ne motimo, je mnogim »memorandumom« in duhovitim člankom v »Slovenskem vestniku« nekaj »duhovni oče« dr. Martin Zwitter. Je li ta že kdaj v svojih komunističnih govorih povedal, da se je še 5. maja 1945 boril za »rajh«? Ali je morda že pozabil, da je bila v Ljubljani tako imenovana »Prufestelle«, ki je bila v najožjem sodelovanju z gestapom in nemško varnostno službo. Vsekakor je začudenja vredno, da vodilni krogi OF v Ljubljani in stari partizanski borci še zaupajo takim ljudem. Gospod dr. Martin Zwitter se je ponašal z uniformo nemškega »Sonderfuehreja«, kar ni bilo vsakega mogoče. Žal jo je nekoliko prepozno slekel, da bi nam mogel kot navdušen in domovini vdan partizan imponirati.

Prej nacisti — zdaj komunisti

Značilno je, da se vodilna plast OF poizkusa, čeprav brez pravega članstva, prikazati kot voditelja koroških Slovencev in da se krog nje zbira samo enaka družba nacističnih ljubljencev mlajših let. Tu bi omenili Anico Sporn iz železne Kaple, ki je bila komaj štirinajst let stara (1939. leta) že članica BDM. Iz stotin drugih primerov je znano, da leta 1939, ravno na deželi ni bilo potrebno brezpogojno pristopiti k BDM. Toda Anica se je pri BDM naučila metod, radi katerih je tudi v krogu OF dobrodošla. Njen partner, Danilo Kupper, gotovo ni smatral za potrebno, da bi se kot prepričan »demokrat« izognil nacističnemu »Fliegerkorpsu«. K tej organizaciji ni bil nihče prisiljen, posebno pa ne tako, da bi moral biti tako delaven kot

Kupper, ki je bil proti koncu za svojo brezmejno vdanost »Fuehrerju« postavljen celo za »Scharfuehrerja«.

Razen tega ne bi bilo dobro govoriti o OF-arjih, ki so imeli leta 1938, med prvimi na svojih hišah rdeče zastave s kljukastim križem in uporabljajo zdaj iste cunje za manifestiranje svoje »demokracije« miselnosti, le da so odstranili kljukasti križ in belo polje. Tudi o raznih poslovnih egoistih, ki so se pod nacisti varno gredli na svojih pečeh, ni dobro govoriti, čeprav si danes že želijo zemljo svojih sosedov, ki po njihovem mnenju niso pravoverni komunisti in so kot taki njihovi »demokraciji« nevarni.

Zalostno je dejstvo, da se sredi 20. stoletja na tak način blati svetla tradicija koroških Slovencev in da pada blato tudi na poštenjake. Kje so možje, ki imajo v sebi toliko poguma,

da bodo s tem blatom posmetli in ga zvozili tja, kamor spada? Hvala Bogu, na Koroškem jih je še dovolj, ki bodo enkrat za vselej posmetli z lažno OF; to dokazuje najbolj njen notranji razkroj in če dalje večja osamelost odbornikov. Mi se gotovo ne varamo, če pišemo, da je »Slovenski vestnik« edino še, kar ima, a še ta je po najnovejših dogodkih last dr. Petka in ne več OF, kot to izpričuje napis na zadnji strani. S tem je tudi OF na Koroškem sama dokazala, da dejansko ne obstoja in da ji za to ni treba lastnega glasila. To glasilo je potrebno danes le še dr. Petku, Mirku in Francilu Zwitteru ter še nekaterim, ki so med koroškimi Slovenci izgubili toliko ugleda, da jim ne kaže drugega, kot ustanoviti svojo »masovno« organizacijo, v kateri bo ravno toliko članov, kolikor odborniških mest.

† Dr. IVAN - MARIJA ČOK

Iz New Yorka je prišla vest, da je tam pred nekaj dnevi nenadoma umrl dr. Ivan Marija Čok. Komaj mesec dni je, kar je odpotoval iz Trsta s svojo družino in preko Londona dospel v New York, kjer je poročena njegova stariša hčerka. Tam v inozemstvu je prerano končal svoje življenje.

Rojen v Lonjeru pri Trstu l. 1887 iz znane družine Čokove (Zupanove), je študiral gimnazijo v Ljubljani in univerzo na Dunaju in Pragi. Po vseučilišnih študijah, se je vrnil v Trst, kjer se je posvetil političnemu življenju in advokaturi. Ob prevratu l. 1918. je imel važno vlogo pri polaganju temeljev nove Jugoslavije. Šel je na pariško konferenco, kjer je zastopal s pokojnim dr. Otokarjem Rybašem in drugimi odposlanci Primorske. Bil je član Jugoslovanske ustanovne skupščine v Beogradu. Po ustanovitvi Jugoslavije, se je vrnil v Trst, kjer je deloval v političnem dnevniku

»Edinost« za obrambo slovenskih pravic. Leta 1928. mu je koperski fašisti podtaknil s podlo zvijačo zastavo Pevskega društva pri Pobegih, vsled česar je bil na perfiden način aretiran, odpeljan v Koper, stavljen pod proces in obtožen radi sodelovanja pri tatvini podtaknjene mu zastave ter obsojen na 3 mesece zapora. Gorostanski proces, ki je bil zgled fašistične justice, odvisne od koperskih rasov je vsled svoje krivičnosti izval celotno Mussolinijevog zgražanje. Po procesu se je dr. Čok, ki mu ni bilo več obstanka v Trstu, izselil v Jugoslavijo, kjer je bil izvoljen za predsednika primorskih beguncev. Pred napadom na Jugoslavijo l. 1941, je šel iz Jugoslavije v Palestino, od tam v Egipt in nato v Ameriko. Bil je predsednik Jugoslovanskega odbora iz Italije. Leta 1943. je prišel zopet v Egipt, od tu v London, kjer se je pridružil gibanju za Tito-Subašičev sporazum, prepričan, da bo ta sporazum res

POLITIČNI OBZORNIK

O tretji svetovni vojni

»Kaj bi bilo svetu prihranjeno, če bi bili odgovorni ljudje bolj pozorno brali Rauschingovo knjigo »Pogovori s Hitlerjem«! Kaj utegne biti prihranjeno svetu v bodoče, če bodo odgovorni ljudje hoteli brati pričevanja tistih, ki so se iz notranje odločitve odpovali diktaturi komunističnih strank ter s svojimi spoznanji odpirajo oči svetovni javnosti!«

S temi besedami začenja švicarski neodvisni dnevnik »Die Tat« poročilo o načrtih sovjetskega generalnega štaba za tretjo svetovno vojno. Poročilo je napisal sovjetski general Čaparidze, ki je bil do pred kratkim vodja nekega boljševiškega vojaškega odposlaništva v tujini in se po opravljeni nalogi ni maral vrniti domov. Ostal je v Parizu, kjer s svojimi stvarnimi odkritji vzbuja pozornost evropske in svetovne javnosti.

General Čaparidze, ki je na svojem službenem mestu imel vplud v vse skrivnosti sovjetske vojaške politike, je prepričan, da niti Stalin, niti politbiro sovjetske komunistične partije ne marata vojne, marveč se je bojita. Sovjeti bodo storili vse, da se izognejo slehernemu oboroženemu spopadu večjega obsega. Po drugi strani pa sovjetski prvaki s Stalinom vred sodijo, da je zaradi najnovejšega razvoja sve-

tovalne politike odločilni spopad med Sovjetijo in Združenimi državami neizogiben. Zato skušajo storiti vse, da bi se nanj čim bolj pripravili.

Navzlic vsem prizadevanjem in naporom sovjeti pred letom 1952. na kako resno vojno ne morejo misliti. Do konca druge svetovne vojne so sovjetski vojaški načrti bili izrazito obrambni. V vojni z Nemčijo je poveljstvo rdeče vojske ugotovilo, in to po hudih izkušnjah ugotovilo, da ima v vojni vsaj v začetku vedno prednost napadalec. Če bi torej prišlo do nove vojne, hočejo biti sovjeti tisti, ki bi prvi udarili, zato so njihovi vojaški načrti danes izrazito napadalni.

V čem so torej ti načrti? Sovjetski generalni štab predvideva za bodočo vojno tri razdobja. V prvem bi rdeča vojska morala čim prej zasesti vso zahodno Evropo. Upajo, da bi ji za to zadostovalo sedanje sile in da bi ta cilj bilo moči doseči v kakih treh tednih.

Drugo obdobje bi obsegalo naglo ofenzivo proti Španiji, da bi se s tem polastili poglavitnega oporišča zahodnih sil v Evropi. Hkratu bi sovjetske armade skušale prodreti skozi Perzijo do Sueškega prekopa. Zasedba Španije, sodi rdeče vrhovno poveljstvo, ne bi bila posebno težavna, ker bi močnim sovjetskim padalskim oddelkom pomagale špan-

skopodlaga nove demokratske in svobodne Jugoslavije. Jeseni l. 1945 se je vrnil iz Londona v Trst. Od tu je bil poklican v Ljubljano, od koder se je vrnil v Trst razočaran, kakor so bili razočarani nad Titovo Jugoslavijo vsi demokratsko misleči Jugoslavi. Tu je nekaj časa sodeloval pri študijskem odseku PNO, dokler ga niso komunisti izrinili, ker niso našli v njem človeka, ki bi se jim bil klanjal in klečeplazil. Posvetil se je zopet advokaturi in se odtegnil političnemu življenju.

Ko so marca 1947. polagali v Trstu prve temelje za slovensko demokratsko gibanje, je dr. Čok soglašal s to zamišljjo. A bil je mnenja, da je to gibanje prerano, prehitro, brez večjih denarnih sredstev neizvedljivo. Drugi so pa bili prepričani, da je skrajni čas za nastop in pričetek organiziranja demokratskih nekomunističnih sil. Prevladalo je to mišljenje in tako je izšla 25. aprila 1947 prva številka »Demokracije« brez dr. Čoka. Od takrat je dr. Čok ves čas ostal izven slov. demokrat. gibanja. Bil pa je prepričan o njegovih potrebah in upravičenosti ter je z zanimanjem sledil njegovemu razvoju.

Med Nagodetovim procesom v Ljubljani ga je komunistična propaganda hudo napadla. Razočaran nad Titovo Jugoslavijo in v Trstu od komunistov zasledovan, je odšel v tujino, kjer mu je prerana zavratna smrt nenadoma pretrgala nit življenja.

Za slovenske Primorce in posebno še za Trst in Tržačane si je dr. Čok stekel nevenljive zasluge s svojim delovanjem v inozemstvu, zlasti v Ameriki. Njemu in njegovi v Ameriki izdani brošuri o Trstu, gre zasluga, da je bil tržaški problem v svetu populariziran in se je pričela široka svetovna javnost zanimati za ta kosček zemlje ob Adriji. Brez dr. Čokove propagande med vojno bi ne bili na mirovni konferenci v Parizu dosegli niti — Svobodnega tržaškega ozemlja.

Z dr. Čokom je izginil z jugoslovanske politične pozornice sposoben politik, mož s širokim življenjskim izkustvom in prepričan Jugoslovčan. Njegovi družini — iskreno sožalje!

ske komunistične tolpe. Turčije v tem razdobju ne bi napadali. Če bi se jim posrečilo zasesti Španijo in Prednjo Azijo do Suez, bi skušali čim nagleje osvojiti še severno Afriko.

Zatem bi skrbno zavarovali evropsko obalo proti morebitnim napadom iz Anglije. Računajo, da bi za to zadostovalo kakih 100 divizij. Polovico teh divizij bi morale dati Jugoslavija, Bolgarija in Češkoslovaška.

Ko bi te svoje pridobitve za silo utrdili, bi prišlo do glavnega sunka na Daljnem Vzhodu. V načrtih sovjetskega generalnega štaba je kot poglavitno bojišče v prihodnji vojni zapisana Kitajska. Sovjeti bi s kitajskimi komunisti ondi imeli kakih 300 divizij. Računajo, da bi vojna v Aziji trajala vsaj dve leti. Ko bi bila Kitajska trdno v komunističnih rokah, bi skušali skleniti z Ameriko kompromisni mir. Podlaga mirovne pogodbe bi bil predlog, da si Sovjetija in Amerika razdelita ves svet. Sovjeti bi sk pridržali Evropo brez Anglije, bližnji in srednji Vzhod, Severno Afriko in Kitajsko; Indija, Indonezija, Velika Britanija ter njene kolonije in Japonska pa bi prišle pod ameriški vpliv.

Vidimo, da ti načrti niso posebno izvirni in močno diše po zamisli nekoga, ki je bil tudi prepričan, da se mu bodo posrečili. Kakor Stalin je tudi on računal samo s svojo močjo in svojo prebrisanostjo, pa mu je spodletelo.

Človečanske pravice

Komisija Združenih narodov je končala svoje tretje zasedanje in sprejela mednarodno deklaracijo o človečanskih pravicah. Za sprejem je glasovalo 12 držav, proti nobena, države sovjetskega bloka (Sovjetska zveza, Bela Rusija, Ukrajina in Jugoslavija) pa so se glasovanja vzdržale. Besedilo deklaracije bodo predložili na prihodnjem zasedanju Gospodarskega in socialnega sveta in nato v končno odobritev Glavnih skupščin.

Uvod navaja, da so »narodi Združenih narodov sklenili potrditi svojo vero v osnovne človečanske pravice in v dostojanstvo človeške osebe, delati za socialni napredek in za zboljšanje življenjske ravni v čim širši svobodi«.

Deklaracija nadalje priznava, da so pravice omejene v prvi vrsti zaradi »pravic drugih«, v drugi vrsti zaradi »zahtev morale, javnega reda in splošnega blagostanja v demokratični družbi«.

Deklaracija tudi proglašala, da »ima vsakdo pravico do naštetih pravic, brez razlikovanja rase, spola, barve, jezika, vere in političnega mnenja ali socialnih prilik ali narodnosti«.

Gospa Roosevelt je označila načrt, ki je bil sprejet po dveh letih trdega dela, za »dogodek velike važnosti za ves svet«.

Izjavila je, da so jezikovne razlike predstavljale pri sestavljanju Listine težko oviro, da pa je končno le uspelo ustreči vsem članom komisije.

Položaj v Palestini

Grof Bernadotte, odposlanec Varnostnega sveta za Palestino, je na običajni dnevni tiskovni konferenci izjavil, da ima veliko upanja, da bo lahko sporočil že ob koncu tega tedna nekaj konkretnega o svojem delu za doseg miru v Palestini. Pripomnil je, da so mu arabski in židovski izvedenci, ki so prišli na Rod, predložili zadnje dni mnogo gradiva, iz katerega bo črpal potrebne podatke za rešitev palestinskega vprašanja. Dne 21. t. m. je posredovalec Združenih narodov priredil sprejem arabskim in židovskim zastopnikom.

Med arabskimi državami

Transjordanjski kralj Abdulah bo odpotoval v Kairo, kjer se bo sestal z egiptovskim kraljem Faroukom. Spremljala ga bosta zunanji minister ter načelnik glavnega stana. Po obisku v Kairu bo kralj Abdulah odpotoval v Saudovo Arabijo na razgovore s kraljem Ibn Saudom. Predvidevajo, da bodo arabski kralji razpravljali o palestinskem vprašanju.

Italiji, ne pa od sodnikov v Trstu? S takim presojanjem se krši duh in beseda mirovne pogodbe.

V teku 25. let smo videli v italijanskem sodnem aparatu edino justico, ki se ni podredila političnim zahtevam rimskega mogotca in je ohranila svojo neodvisnost. Mar se hoče danes tržaška justica izneveriti starih tradicijam?

Kje si pravica?

Majorski Bayliss je gentleman. Spoznali smo ga v dobi zadnjih treh let, kot spretnega predsednika sodišča ZVU. Zadnje dni je vodil razpravo proti »Primorskemu dnevniku« radi nekaterih člankov, ki jih je priobčil omenjeni list in jih smatra ZVU za žaljive. Tudi majorski Bayliss nas je razočaral. Ne spuščamo se v razmotrivanje, ali so članki žaljivi ali ne, saj že vsak, ki čita »Primorski dnevnik«, ve, da ta list sploh ne zna pisati, ne da bi žalil. Ne moremo se strinjati pa s stališčem, ki ga je zavzel majorski Bayliss glede slovenskega jezika, ker je to zmotno. Zastavili bi majorski Baylissu samo eno vprašanje, kar se postopka tiče. Majorski Bayliss je prepovedal branilcu dr. Kukanji, da brani oboženo urednika v slovenščini, češ, da on (Bayliss) tega ne razume, pač pa da lahko brani v angleščini ali v italijanščini, ker majorski Bayliss razume italijanski. S tem, da hoče oboženo stališče »olajšati«. Neglede na to, da ni leta 1945 g. majorski Bayliss nikdar zabranil zagovorniku govoriti slovenski, bi radi vedeli, če bi on zahteval, ako bi znal slučajno slovenski in ne italijanski, od italijanskega odvetnika, ki bi znal tudi slovenski, da pred sodnijo govori slovenski, ko brani Italijana?

Kurz proti Slovincem na STO-ju se je zadnje čase poostril. In ravno justica, ki jo upravlja ZVU, bi se morala dosledno izogibati vsega, kar bi utegnilo vzbuditi pri ljudstvu občutek zapostavljanja slovenskega jezika.

Povabilo »Udruženja industrijcev« vabi na predavanje, na katerem bo g. dr. Cocceani predaval o Marshallovem načrtu (!) dne 29. junija v neki dvorani Trgovske zbornice. G. dr. Cocceani je sodeloval z

Nemci, a sodnija ga je oprostila dejstvo, da je bil pod Reinerjem prefekt Trsta, ni smatrala sodnija kot zadosten dokaz za sodelovanje z okupatorjem...

Dejstvo, da je ta človek sprejel od Nemcev mesto prefekta in da je celo ostal še na položaju potem, ko so njegovi gospodarji pomorili onih 52 nedolžnih žrtev v ulici Ghega, bi moralo onemogočiti dr. Cocceaniju, da zopet stopi v javno življenje. Čudimo se »Udruženju industrijcev«, da na to ne polaga važnosti in da določa ravno bivšega, od Nemcev imenovanega prefekta, kot tolmača mišljenja industrijskih krogov o Marshallovem načrtu. Iz tega bi lahko kdo sklepal, kakšna so načela »Udruženja industrijcev«.

Ko primerjamo položaj Cocceanija — ki je od prvega do zadnjega dne okupacije bil na strani Nemcev — s položajem Besednjaka, ki se je boril od leta 1940. pa do leta 1945. proti fašizmu in nacizmu; ko vidimo kako zapostavljajo naš jezik v mirovni pogodbi, se upravičeno vprašujemo — in vprašamo vse zaveznike — za kaj smo se borili? B. A.

ZANIMIVOSTI

Ko pridejo na oblast...

Glavni odbor češkoslovaških sindikatov je objavil, da je minister za socialno skrbstvo predložil vladi osnutek odredbe, po kateri naj bi vse tvornice spet uvedle šestdnevni delovni teden namesto petdnevnega. Povišanje tedenskih delovnih dni za en dan naj bi bilo potrebno, po mnenju ministra, da se doseže najvišja proizvodnja zmogljivost.

Več zibelk kot krst

Po zadnjih statistikah ameriškega urada za štetje prebivalstva je prebivalstvo Združenih držav v letu 1947 naraslo za dva odstotka. Rojstva so dosegla skoraj 4 milijone. To je precej več kot leta 1943, ki je s številko treh milijonov predstavljalo tedanji rekord. Nasprotno pa število smrtnih primerov pada. Kar se tiče razmerja med številom moških in žensk je prišlo leta 1947. 975 moških na tisoč žensk. Leta 1910. pa je bilo razmerje 106 moških proti 100 ženskam. Kasneje pa je priseljevanje razmerje spremenilo, ker so prihajali v Združene države predvsem moški.

Sovjetska država: Ideološka vojna

(Walter Dushyck)

Že čez eno leto je ves sovjetski tisk brez izjeme, od ravnateljcev in piscev časopisja do čitateljev, uprežen v kampanjo, ki naj omaja moralno neoporečnost ameriškega novinarstva. Komunistično preziranje vsega, kar je ameriško, ni novo; to pot pa so nenavadno ostri napadi naperjeni proti točnemu cilju: na ameriški tisk v njegovi celoti, in ne zaradi določenih smeri (kot na primer zaradi Marshallovega načrta ali zunanje politike Združenih držav).

Ameriški tisk po trditvah sovjetskih novinarjev ni svoboden; in Sovjetska zveza je edina dežela na svetu, ki ima »svoboden tisk«. Zato je važno proučiti pojme o svobodnem tisku.

Združene države imajo svobodo tiska za nedotakljivo pravico svobodne družbe; vsak poizkus omejevanja tiska od strani vlade bi pomenil kršitev svobode državljanov.

SVOBODA IN ODGOVORNOST TISKA

Lani je iz uglednih ameriških osebnosti sestavljena komisija po naročilu uredniškega odbora »Britanske Enciklopedije« ter ravnatelj revij »Life«, »Time« in »Fortune« proučila sodobni tisk in sestavila nato poročilo pod naslovom »Svoboda in odgovornost tiska«, v katerem je poudarjena tudi sledeča točka:

»Svoboda tiska je bistvene važnosti za politično svobodo. Tam, kjer ne morejo ljudje drug drugemu svobodno izražati svojih misli, ni nobena svoboda zagotovljena. Kjer obstoja svoboda izražanja, je že podana podlaga svobodne družbe in sredstva za širjenje svobode. Svoboda izražanja je torej edina svoje vrste; ona pospešuje in ščiti vse druge svobode.«

Politično razvita družba, katere temelji slonijo na pravici in na človeškem dostojanstvu, se ne boji dejstev, temveč hoče poznati resnico in naslanja na resnico možnost svojega obstoja in napredka.

SOVJETSKA NAČELA

Na papirju se sovjetsko pojmovanje ne razlikuje od pojmov zahodnega sveta. Kos papirja, za katerega gre v tem primeru, je ravno sovjetska ustava iz leta 1936, ki pravi v členu 125 tako:

»V skladu s koristmi delavskega razreda in v namenu ojačenja socialističnega sistema jamči zakon državljanom URSS:

- a) svobodo besede;
- b) svobodo tiska;
- c) svobodo zborovanja, tudi množičnih zborovanj;
- č) svobodo povork in demonstracij na ulici.

Te državljske pravice so zajamčene s tem, da ima delavski razred na razpolago tiskarne, papir, javne zgradbe, ceste, komunikacijska sredstva in druga sredstva, ki so potrebna za izvrševanje teh pravic.«

Toda primerjava ne pride preko sličnosti besedil. V praksi nima sovjetsko novinarstvo ničesar ali skoro ničesar skupnega z novinarstvom svobodne države.

Skozi leta in leta se je sovjetski tisk pokoraval brez protesta cenzuri. Niti v dobi »liberalizma« od leta 1905. do 1917. ni uspelo ruskemu tisku odgniti se nadzorstvu. S prihodom komunističnega režima pa je bil tisk postavljen pod najbolj trinoški sistem cenzure, kar jih pomni zgodovina. Za časa carjev je bil ruski tisk vsaj neodvisen in se je boril proti cenzuri in Ohrani. Zdaj pa je orodje države, ki je strogo kontrolirano. Naloga sovjetskega tiska je razširjanje določenih doktrin in posebnih idej po navodilih sedanjih vlastodržcev.

Razlogi za opravičilo takega okrnjenja so značilni za marksistično dialektiko. Sistem sovjetskega novi-

ZA PRAVICO ALI ZAKAJ SMO SE BORILI?

Pred dnevi je tržaški kasijski dvor izrekel zanimivo razzodbo. Zagovorniki Zarka Besednjaka so zahtevali, da sodnija razveljavi razzodbo porotnega sodišča, s katero so bili obsodjeni Zarko Besednjak in njegovi tovariši — v znamenem procesu proti openski »zaščiti« radi umora treh fašističnih miličnikov — na podlagi člena 16. mirovne pogodbe z Italijo. V tem členu se je Italija namreč obvezala, da ne bo preganjala italijanskih državljanih, ki so se med 10. junijem 1940 in 15. sept. 1947 borili na strani zaveznikov proti Italiji. V primeru Zarka Besednjaka bi bil ta člen docela uporaben in sodišče

bi moralo upoštevati zahteve zaveznikov. »Zločin«, ki naj bi ga bil zakrivil Besednjak, je bil izvršen med omenjenimi termini, na pravno še italijanskih tleh, od italijanskih državljanov, proti italijanskim fašističnim vojakom, ker so ti vojaki bili fašisti. Ako bi bil Trst del Italije, bi se bilo moralo postopanje proti Besednjaku ustaviti. Ker pa je Trst samostojen, so sodniki mislili, da morajo biti bolj papeški, kot papež sam in so kasijski rekurz zavrnili. Te pravne logike in te justice ne moremo razumeti. Ali ni absurd trditi, da ona določba čl. 16, mora biti, borecem v korist, uporabljena le od sodnikov v

Moderno suženjstvo

Pred časom je skupina tujih časnikarjev prosila sovjetsko vojaško poveljstvo v Draždanih, da bi dovolilo obiskati skrivnostne predelave v saškem Rudnem pogorju, kjer sovjeti z mrzlično naglico kopljejo uranovo rudo. Kakor toliko prošnji, tako je bila tudi ta odbita, in sicer pod pretvezo, da tam razsaja kužna bolezen.

Nekaj tednov zatem se je pa dvema mladima nemškima delavcema posrečilo pobegniti iz tako imenovanega sovjetskega uranovega pekla. Vse kaže, da sta to dozdaj edina človeka, ki sta se rešila iz krajev, od koder pelje pot samo na pokopališče ali pa v Sibirijo. Iz njunega fantastičnega poročila o strahotah življenja v saških uranovih rudnikih posreduje ma list »Der Standpunkt« naslednje najznačilnejše odstavke:

Blizu sovjetsko-amerikanske razmejne črte pri bavarskem mestecu Hof so neke zimske noči nemški in ameriški obmejni policisti našli nekaj, kar je bilo podobno čepečemu človeškemu okostju. Ko so pogledali natančneje, se je izkazalo, da je v okostnjaku še iskra življenja. Enemu izmed sužnjevc v sovjetskem uranskem

peklu se je posrečilo najti vrata v svobodo.

Na prisilnem delu v rudnikih je bil ta človek zaznamovan samo s številko 16.137. Deset tednov poprej je še bil v nekem taborišču za nemške vojne ujetnike v Angliji. Ko so ga izpustili, je moral najprej za 14 dni v sovjetsko prehodno taborišče, zakaj doma je bil na Pomorjanskem, ki je pod sovjetsko zasedbo. Doma je bil samo tri dni, potem so ga neko noč ob treh zjutraj vrgli iz postelje in z njim vse moške v tisti ulici. Naslednji dan je bil že trpin v najdiščih uranove rude na nemški strani Krkonošev. Nihče ga ni vprašal, ali hoče, ali noče. Na lepem se je znašel v skupini brezimnih sužnjevc. Vse, kar je tam zvedel, je bilo, da mora izpod zemlje prinesiti na dan po 15 nahrbtnikov kamnite rude. Za vsak nahrbtnik je moral po 28 lestvah na dno rudnika, potem po vseh štirih 25 metrov daleč do najdišča. Tam je moral v nahrbtnik naložiti 40 kg kamenja, ga po kolenskih vlečiti do lestev in po njih na svetlo Petnajstkrat na dan! Za vsak nahrbtnik je dobil znamko. Če na dan ni zmožal norme, to je, da ni zne-

sel iz rudnika 15 tovorov, je moral to nadomestiti prihodnji dan. Kdor tega ni storil, so mu zmanjšali obrok živeža. To je bila prva kazen. Druga je bil odgon v Sibirijo, ali, če je bil že preveč izčrpan, pot na pokopališče.

Edina oblast, ki jo je suženj št. 16.137 poznal, je bil posadni vodja, boljše priganjač, gospodar nad življenjem in smrtjo. To ni bil Rus, marveč nemški vojak iz armade maršala Paulusa, orodje v rokah nevidnih sovjetskih komisarjev, do kraja »izgrajen« za svoj vlogi. Edina beseda, ki jo je ta človek poznal, je bila »harašo«. Naj so mu sporočili, da je spodaj zasulo tri moške, ali da sta se ponoči v baraki dva sužnja iz obupa obesila, ali da je deset mož brez sledu izginito v Sibirijo, je bil njegov odgovor vedno isti: »Harašo!« To je bilo vse, kar so slišali iz njegovih ust, da morajo vsak dan izpolniti normo.

Mož s številko 16.137 je po dveh dneh vedel, da ga bo konec, če se mu v tednu dni ne posreči uiti. Preden se je to zgodilo, je videl in doživel še zanimive stvari. Na primer:

Vse osebe v rudnikih je nemško. Nemci so kopači domačini. Nemci prebiralci ob tekočem traku, Nemci nosači z nahrbtniki, Nemci znamenstveniki po laborato-

rijah, Nemci nadzorniki, Nemci ovaduh, pregnanci in umirajoči. Rusa ni videti nikjer, nikjer komisarja s samokresom ali brzostrelko, toda vsakdo živi v nepretrganem strahu, ki mu je ime norma. Od tega, ali bo dosegel normo, je odvisno, ali bo še nekaj dni živel ali ne.

Delajo 24 ur na dan v treh izmenah. Po izmenah vsakega sužnja stehajo, da vidijo, s kakšno naglico telesno propada, in da ugotovijo, koliko časa bo še za rabo.

Vse rudniško področje je razdeljeno v bloke, zaznamovane s črkami. Vsak delavec sme delati in govoriti v svojem bloku. Kdor bi pri oddaji rude iz enega bloka v drugega delavcu, ki njegov tovor prevzame, dal najmanjše znamenje, izgine. In vendar sužnji vedo, kaj se godi v posameznih blokih.

Najvažnejši od vseh je blok »M«. Tam so velike dvorane, kjer rudo preiskujejo pod vodstvom znanega nemškega strokovnjaka za radioaktivne snovi. Ta je isto delo opravil že za Hitlerja. On je na tem področju odkril Uranium 235, poglavito surovino za atomsko bombo. Profesor spada med osebe prvega razreda. Plače ima kakih 30.000 mark na mesec. Njegova hrana in hrana njegovih družinskih članov vsebuje po 4500

kalorij. Poleg rednega obroka dobivajo vsi vsak teden še zavoj slanice, mesa, masla, jaje in medu. Profesor je za sovjete morda še bolj dragocen kakor ruda sama, zato ga nosijo na rokah.

Kamenje, v katerem profesor in njegovi pomočniki ugotove uran, zlože v posebne zaboje. Zaboji romajo na avtomobile in potem pod stražo na skrito letališče. Vsak večer odleti od tu veliko prevozno letalo, ki pelje v Sovjetijo vsaj 25 zabojev uranske in radioaktivne kamnine.

Blok »M« ponoči razsvetljuje na stotine reflektorjev. Ne vanj, ne iz njega ne more nihče, tudi profesor ne. Kakor bloki, tako je tudi vse ozemlje, na katerem leže rudniki, nepredušno ločeno od ostalega sveta. Preden so potegnili ograjo okoli njega, so izselili od tu 85.000 ljudi. V prazne vasi zdaj noč za nočjo prihajajo avtomobili, polni živega tovara. Nevidna oblast skrbi samo za to, da prihajajo sem novi sužnji in da jih ne odide. Kaj se tu godi z njimi, tega ji ni mar. Vsak dan se primeri večja ali manjša nesreča. Včasih zasuje na stotine ljudi, ker so rudniške naprave zamenjane in podporniki trhli. Rešuje jih niholi nihče ne. Saj bodo prišli novi! Ti, ki so zasuti, tako ne morejo več uiti in izdati

skrivnosti o sovjetskem uranskem peklu. Sužnji stanujejo po vaseh in po hišah, odkoder so izselili kmete. Razdeljeni so v enake skupine kakor pri delu. Vsaka skupina ima toliko celic, vsaka celica svojo vođjo, ki ga ne pozna živa duša, a se ga vse boji. Nadzorstvo je tako popolno, kakor more biti le pod sovjeti.

Ozemlje je zavarovano s tremi zapornimi pasovi, po katerih ne prenehoma kražijo patrole z volčjaki. Straže imajo nalogo, ubiti vsakogar, kogar zalotijo tam. Vse povsod so napeljene skrite žice. Če se človek katere dotakne, se po vsem uranskem področju oglašijo sirene, potem se začne lov. Od središča področja do najbližje točke zunanega varnostnega pasu, to je, do svobode, je 25 kilometrov. To pot mora tisti, ki se hoče rešiti, prehoditi ponoči v desetih urah. Po desetih urah vedo straže na vsem ozemlju, da je nekdo pobegnil. — Dozdaj se je posrečilo samo sužnju številka 16.137 in še nekomu, da je ušel. Bili so v treh, med njimi mlado dekle. Rešila sta se samo on in dekle, tretji je dobil kroglo. Samo dva, od koga ve, koliko tisočev in deset tisočev! Vendar dovolj, da je zdaj prišla na dan resnica o peklu v sovjetskih rudnikih urana...

narstva — tako se zatrjuje — mora služiti »koristim proletariata«. Te koristi zahtevajo eno samo smernico v smislu vsakokratne splošne politike. Ker so za kremljske poglavarje: proletariat, komunistični sistem in komunistična vlada ista stvar, postaja sovjetski tisk nujno tako imenovano »demokratsko izražanje in so glasno izražanje« množic.

STRAHOTNA ENOTNOST

Vsi sovjetski časopisi so bodisi lastnina v zadrugah organiziranih delavcev, bodisi komunistične stranke ali vlade same. Noben sovjetski državljani si pač ne bi drznili izdajati neodvisnega časopisa ali revije, kot bi v smislu zgoraj navedenega člena 125 to navidezno bila njegova pravica; obožili bi ga takoj »koristim proletariata nasprotnega« delovanja, ali z drugimi besedami »sabotaže« ali »protirevolucionarnega delovanja« in brez odlašanja bi bil obsojen.

Vse informacijske vire Sovjetske zveze kontrolirajo državne agencije. Uvodniki in članki o raznih fazah sovjetskega življenja so sestavljeni in pisani v skladu s politično linijo in potrebami komunistične stranke. Ker obstaja ena sama »smernica«, predstavljajo vse publikacije Sovjetske zveze, pa naj so pisane v katerem koli jeziku, absolutno istovetnost naziranj. Tako grede vesti, ki jih dobavlja »TASS« listoma »Izvestja« in »Pravda« v Moskvi, ravno tako dobro ukrajinskim časopisom v Kijevu, Harkovu in Lvovu, beloruskim v Minsku, baltskim v Kovnu, Rigi in Talinu.

Ako obstoja kaka najmanjša razlika v mišljenju, drzijo to razliko strogo v komunističnem okviru. Lahko se na primer stavi predloge »sovjetom« okrožnih in pokrajinskih komitejev komunistične stranke in tudi lahko kritizira organe tiska, toda le pod pogojem, da se istočasno poveljuje komunistom in sovjetskim državljanom. Ako čitamo v našem časopisu, da kritizirajo delavci neke tovarne v Leningradu svoje voditelje ali kaj sličnega, moramo vedeti, da jih ne kritizirajo zaradi tega, kar so storili, temveč zaradi tega, kako so to storili. Ne smemo tudi pozabiti, da so vse smernice, navodila in in odločitve, ki so jih izdali komunistična stranka in njen »vozd«, genialni Stalin, nezmotljive. Kritizirati metode, to se mogoče dopusti; toda kritizirati politične smernice ali celo Stalina, to pa nikoli; to je nedotakljiva stvar.

(Konec prihodnjič)

Državljanstvo STO in odpuščanje Slovencev

Glasom čl. 21/2 mirovne pogodbe z Italijo, je prenehala suverenost Italije nad STO s 15. sept. 1947. S tem dnem je prenehalo tudi italijansko državljanstvo prebivalcev tega ozemlja. V smislu člena 6. permanentnega statuta za STO, čigar določbe se imajo aplikirati, v kolikor so uporabljive tudi na dobo provizornega režima, so postali državljani STO-ja vsi italijanski državljani, ki so prebivali na ozemlju STO-ja 10. junija 1940. Do danes pa to tržaško državljanstvo ni prišlo še nikjer do praktičnega izraza in veljave. Ko je jeseni 1947. tržaška policija žigosala stare osebne izkaznice, se ni mogel ne smel nihče izjaviti za tržaškega državljana, češ, da obstoja še vedno na STO, za vse bivše ital. državljane, edinole italijansko državljanstvo. To naziranje je pravno zmotno in nezdržljivo s pravnim in dejanskim obstojem državne tvorbe STO.

Istovetenja tržaškega in italijanskega državljanstva ima, seveda, dalekosežne pravne in praktične posledice. Lokalne oblasti in ZVU priznavajo polne pravice italijanskim državljanom, ki so se slučajno naselili v Trstu po 10. juniju 1940, v zadevah gospodarskega udejstvovanja, dela, služb in socialnega zavarovanja, kakor bi oni bili pristni tržaški državljani. Odrekajo pa te pravice vsem ostalim državljanom, — tudi onim, ki so bili v Trstu rojeni in so na to ozemlje tesno povezani po svojem rojstvu in svojih tradicijah, pa so se morali pod fašizmom izseliti v Jugoslavijo, od koder so se mogli vrniti šele po zrušenju fašizma, — čim nimajo italijanskega državljanstva.

Tedaj, na mesto, da bi delilo prebivalstvo Trsta v tržaške državljane, ki uživajo vse pravice, ki so državljanu pridržane, in ne tržaške državljane, komur spada jo italijanski, jugoslovanski, avstrijski državljani itd., so lokalne oblasti zatajile tržaško državljanstvo in priznavajo originalnim tržaškim državljanom le italijansko državljanstvo, da tako lahko traktirajo na enak način Tržučane in slučajne naselence z italijanskim državljanstvom. Ti poslednji užij

vajo vse pravice državljanov STO, dočim ne morejo v Trstu rojene osebe, ki so se po 10. juniju 1940 vrnile domov, dobiti niti stalnega bivališča, niti delavskih knjižic v svojo delo in zaposlitve. Ta dvojnina mera na škodo slovenskega življa na teritoriji, ki ga upravlja ZVU, je težka krivica za žrtve bivšega fašističnega režima. ZVU je pričela v zadnjem času odpuščati onih par svojih namesčencev, ki so slovenskega rodu in nimajo v Trstu stalnega bivališča, odnosno so brez delavske knjižice, četudi so bili v Trstu rojeni in so se morali pod fašizmom izseliti. To odpuščanje Slovencev se bo skušalo opravičevati s sklicevanjem na naredbo, da mora biti vsak, kdor hoče biti zaposlen, v posesti delavske knjižice, odnosno stalnega bivališča. Toda ta argumentacija izgubi vso svojo moč, nasproti dejstvu, da je v Trstu na tisoče in tisoče italijanskih delavcev in uradnikov, ki so se naselili v Trst po 10. juniju '40, in ki niso postali tržaški državljani. Kot Italijani so dobili brez težav priznanje stalno bivališče in delavske knjižice, česar Slovenci niso dosegli.

Zato apeliramo na ZVU, da bi takoj ustavila odpuščanje onih par namesčencev slovenske narodnosti iz zgolj formalističnih razlogov, da ne iztrebi iz vrst svojega uradništva še ono neznamno peščico Slovencev, medtem ko ostajajo tisoči netržaških Italijanov nemoteno v javnih in državnih službah, četudi nimajo danes na STO-ju prav nič več pravic, kakor vsak drugi tujec — Netržčan.

KULTURA

»Zgodovina umetnosti in obrtništvu v Gorici«

Pod naslovom »Storia dell'arte e dell'artigianato in Gorizia« je izdal znani goriski zgodovinar Ranieri Mario Cossar novo obširno zgodovinsko delo, v katerem pod okvirjem zgodovine umetnosti in obrtništvu obravnava vso gorško zgodovino na splošno. Knjiga je plod več kot tridesetletnega pedagoškega dela in obsega obdobje od 11. stoletja do danes.

Vesti s Tržaškega

Komunistični prvaki Branko Babič in tovariši pred sodiščem

Včeraj, 24. junija, se je nadaljevala kazenska razprava pred tržaškim sodiščem proti Branku Babiču, Dušanu Hreščaku, Srečku Vilharju in Albinu Godini, radi krivičnih napadov, blatenja in žuganja proti dr. Agnelettu Josipu in dr. Veselu Franu na zborovanju aktivistov OF dne 11. jan. 1948.

Obtoženci so se čudno zagovarjali. Eni so trdili, da njihov namen ni bil žaliti osebe dr. Agneletta in dr. Vesela, ampak samo kritizirati njihovo politično delovanje. Zato jih je moral predsednik sodišča večkrat opozoriti, da njihovi izpadi niso bili nikaka politična kritika, ampak proste žalitve.

Obtoženec Godina, ki je baje pravnik in advokat, je bil najbolj odkritosrčen. Postavil je značilno trditev o totalitarizmu komunistične politike; češ, ker se je večina (?) slovenskega in jugoslovanskega naroda izrekla pri volitvah 1945. za komunistični režim v Jugoslaviji, se morajo vsi Slovenci pokoriti diktaturi komunistične stranke, ne samo v Jugoslaviji, ampak tudi na tleh STO. In zato, da ne smejo Slovenci nikjer, kjer žive, ustanovljati strank in organizacij, ki so v navzkrižju z režimom, ki vlada v Jugoslaviji. Tako razumejo komunistični advokati svobodo misli, govora in zborovanja in se upajo celo pred sodnijo širiti to svoje mišljenje, ki bije v obrotu z najenostavnejšim principom svobode, demokracije in človeških pravic.

Dr. Kukanja, zagovornik komunističnih prvakov, se je trudil v svojem dolgem govoru prepričati sodnike, da pod obtožbo stavljenega žalitve in žuganja niso po zakonu utemeljene. Zahteval je, naj sodnija popolnoma oprostí vse njegove kli-jente.

Sodni dvor pa je spoznal Babiča, Hreščaka in Godino za krive, dočim je Vilharja oprostil. Obsodil je Babiča in Hreščaka vsakega na 82.000.— lir, Godino pa na 72.000.— lir globe. Vse tri še na 30.000.— lir stroškov za zastopnike in civilnih strank, na povračilo škode in na objavo razsodbe v »Demokraciji« in »Primorskemu dnevniku«.

Dva milijona osem sto tisoč lir globe odgovornemu »Prim. dnevnika«

Včeraj, 24. junija se je pred zvezniškim vojaškim sodiščem v Trstu zaključila razprava proti odgovornemu uredniku »Primorskega dnevnika« Stanislavu Renku, ki je bil obtožen žalitve in obrekovanja Zvezniške vojaške uprave na STO. Sodišče ga je obsodilo za krivega in ga obsodilo na dva milijona osem sto tisoč lir globe, ki jo mora plačati do 7. julija t. l. ali pa obsedeti eno leto zapora.

Razsvetljena bolnišnica

Prihodnjo nedeljo dne 27. t. m. bo britanska vojaška bolnišnica v Trstu zvečer v proslavo 500 letnice ustanovitve krajevne sanitetnega zbora razsvetljena.

Zaključna proslava slovenskih srednjih šol v Trstu

Zaključek šolskega leta so slovenske srednje šole slovesno proslavile. Po sv. maši so se zbrali vsi srednješolci v telovadnici Via della Valle. Tu je nastopil pevski zbor nižje srednje šole. V uvodnem govoru je prof. Peterlin pozdravil prisotne goste, med njimi polk. Marchalla s soprogo, šefa prosvetnega oddelka dr. Ježa, ravnatelj in profesorje in številne starše. Koncert je obsegal: štiri narodne pesmi in štiri umetne, katerih tri je uglasbil vodja zbora prof. Filej. Na sporedu sta bili tudi dve točki ritmičnega plesa, ki so ju izvajali pod vodstvom prof. Suhadolčeve. Prireditev je lepo uspela. Pevci so pokali veliko tehnično znanje, ubranost in dobro podajanje tudi težjih pesmi. Koncert je pripravil prof. Filej, ki pa je nekaj dni pred nastopom zbolel. Zato je dirigiral namesto njega dijak Danev Albert, učenec III. razr. nižje srednje šole. Kljub mladosti je pokazal lepo zmožnost in pogum. Vso prireditev je oddajala radijska postaja.

Vrnjena ameriška vojaka

Jugoslovanske oblasti so na cestnem bloku št. 8 izročile ameriški obmejni straži dva ameriška vojaka, ki ju ni bilo nazaj k njunima edinicama od 9. junija dalje.

Razstava

V zavezniški čitalnici v ulici Trento št. 2 so otvorili fotografsko razstavo o organizaciji in delavnosti bojskutskih organizacij v Združenih državah in Trstu. Občinstvu si lahko ogleda razstavo vsak dan od 10. do 13. ure in od 16. do 21. ure. Vstop je prost.

Še nekaj o »adunati« v Mavhinjah

Naš članek o »adunati«, ki jo je priredila OF pred tedni v Mavhinjah, je neverjetno razburil vse tovariše. Posebno jih peče naša ugotovitev, da v celih Mavhinjah imajo za seboj še, recí in piši, štiri ljudi. Zato je prišel nalog iz Trsta, da na vsak način se mora zbrati podpis vseh Mavhinjcev, kot protest proti tako »žaljivemu« pisanju. Nalogo za zbiranje podpisov je dobil bivši »kaposkvadra« fašistične milice, poglavnik onih štirih zadnjih mavhinskih tovarišev. Z isto vneto kot je pred leti agitiral za starega duševca, agitira danes za novega; kot je pred leti agitiral za »neumrljiv« fašjo, tako danes pobira podpise. Ta ekspanent novega reda se je sicer že enkrat zavzemal za drugo »nue ordung«, saj se še vsi Mavhinjci spominjajo, kako je — verjetno edini Primorec — šel prostovoljno služiti taktatnemu »firerju« v Nemčijo.

Ko pride v razne hiše nabirat podpise se mu ljudje smejejo kar v lice, a to ne ustraši vrliga borca za »svobodo«: s pozdravom »Viva il duce«, pardon »Živio Titov« gre naprej...

Mavhinje so se res izkazale ob priliki one »adunate«. Domačini so šli na razne izlete samo zato da jih ne bi bilo doma. V vasi so visele le one zastave, ki so jih previdni organizatorji prinesli s seboj. Ker je bilo to reakcionarno postopanje preveč očitno, so vendar skušali prisiliti nekaj domačinov, da bi le izobesili »njihove« zastave. Kako je bilo pri srečnem raznim »firerjem«, ko je neka ženska izjavila, da je pripravljena izobesiti samo slovensko zastavo brez zvezde, nikakor pa ne ono z komunističnim znakom? Ubogi Babič, pravi zaton bogov! In še kako neizprosen!

Da je OF komunistična, so nam dokazali še enkrat nekateri udeleženci »adunate«, ki so se lotili z vso vneto mavhinskih črešnje, poslušujoč se znanega komunističnega gesla, ki pravi: »kar je

tvoje — je moje, in kar je moje, je moje«.

Oni štiri zadnji mavhinski tovariši so drugi dan pod komando vrliga »kaposkvadre« zbirali podatke o škodi, ki so jo povzročili na njihah udarni tovariši iz Trsta. In tako je nečastno končala »adunata« v Mavhinjah s popisom pokradenih češenj...

Ko je bil ta članek spisan že teden dni in je čakal v redakciji, da pride radi pomanjkanja prostora na vrsto, je gospod »kaposkvadra« iz Mavhinj le nabral podpise. Nabral jih je celih 65 (če

vsaj enkrat verjamemo »Primorskemu dnevniku«, ki prinaša vzhicčen neverjetno vest).

Zalostno, dragi »Dnevnik« za tvojo OF, če ji je res potrebno pobirati podpise okrog po Krasu, da dokaže, da ni že pokojna Kako vam gre za nohte ona »mala strančica«, če ji ne odpustite, ko se predrzne seštetí vaše in njene pristaše! Kar se Mavhinjcev tiče, mislim da je še vedno vaš Babič bolj merodajen kot mavhinski »kaposkvadra« in zato raje njemu verjamem, ko govori o razkroju OF v Mavhinjah. In to kljub 65 podpisom.

Vesti z Goriškega

Slovensko Alojzijevišče na cesti

Pod tem naslovom priobčuje zadnji »Slovenski Primorec« uvodnik, v katerem se bridko pritožuje, da vprašanje Slov. Alojzijevišča, ki so ga zlonamerno uničili fašisti, tudi sedaj ne najde pravičnega umevanja. Pri-družujemo se obtožbi »Slov. Primorca« in apeliramo na merodajne kroge, naj po pravico krivice, ki jih je Slovincem zadal fašizem.

Sprejemni izpiti na slov. srednji nižji šoli v Gorici

Sprejemni izpiti za I. razred nižje šole (gimnazije) v Gorici se pričnejo v ponedeljek, 5. julija, ob 9. uri zj. s pismeno nalogo iz slovensčine. Učenci, ki so se prijavili za ta izpit, naj bodo vsaj četrt ure prej na šoli v ulici Randaccio št. 22 in naj prinesejo s seboj samo pero, ker jim bo črnilo in papir priskrbela šola.

Zapor za tihotapce s tobakom

Vlada je izdala zakon, ki predvideva tudi zaporno kazen za tihotapce s cigaretami in tobakom tujega in domačega izvora. V prvem primeru bodo krivci kaznovani z zaporom do 18 mesecev, v drugem pa do 12 mesecev.

PODGORA

Skrbno se pripravljamo na novo sv. mašo, katero bo pel v naši župni cerkvi briški rojak č. g. Anton Prinčič na praznik sv. Petra in Pavla ob 10. uri. Nova sv. maša je bila med Slovenci vedno vseljudska slovesnost, praznik vseh src. Ob novomašniku, največjem božjem daru, smo se vsi čutili bratje. In zato pričakujemo v torek v Podgoro široke množice.

Sovodnje

Pri nas se pleše in pleše vsako nedeljo kot za časa bivšega »dopolavora«, ko je bil g. Marini za predsednika. Sedaj je ista pesem, samo v drugačni barvi. G. Marini je pustil plesni oder po tedne na soncu in dežju. Prav tako se dogaja sedaj pod nadzorstvom naših skrbnih »frontašev«, ki se zelo trudijo, da se naša mladina kulturno vzgaja (s plesni namreč). Radi bi vedeli, ali je »Prosvetno društvo«, ki prireja te plesne, ali je pa morda kaka druga organizacija, ki nima niti toliko denarja, da bi od nevihte razdejano plesišče uredila. Kam gre zaplesani denar? Pričakujemo odgovora.

Sovodenje

Odškodnina bivšim ujetnikom

Odlok od 7. junija t. l. št. 599 določa izplačevanje posebne odškodnine vsem bivšim ujetnikom in za ves čas ujetništva. Odškodnina se priznava in izplačuje v znesku od 1100 lir mesečno za generale do 250 lir za podčastnike in navadne vojake. Izvzeti so tisti, ki so že dobili od države, ki jih je zajela, nakazila po določilu čl. 23 ženevskega in poznejših dogovorov, in nadalje tisti, ki so že

prejeli od tiste države ali od italijanske vlade zneske, ki so bili začasno ustavljeni v času ujetništva. Prizadeti naj se obrnejo na vojaško področje (distretto militare) za pojasnila in za dosego odškodnine.

Za klobuk...

Komunistična »Nova Gorica«, ki izhaja v Solkanu, je dne 11. t. m. priobčila pod naslovom »Ali je mogoče?«, članek, ki ga ponatiskujemo brez pripomb:

Da bi še enkrat prišla do izraza krepka vez bratstva, skovana med primorskimi in gorenskimi ljudstvom v težkih letih narodno osvobodilne borbe in da bi v pristranem tekmovanju na prosvetnem področju prispevali h kulturnemu dvigu našega delavstva, so člani sindikalno podružnice jeseniških kovinarjev priredili v Ajdovščini zelo dobro pripravljene koncerte s peštrim sporedom.

Ko so se navdušeni pripravljali na pot, si jeseniški delavci prav gotovo niso predstavljali, kakšen sprejem jim bo priredilo mesto Ajdovščina, to mesto, ki bi rado slovelo kot kulturno središče Vipavske. Na kolodvoru jih je sprejela ena sama tovarišica, članica prosvetnega društva, jih pozdravila in jim pokazala pot do prve gostilne. To bi tudi sami lahko našli, saj so vsi pismeni. No, tam so lahko odprli svoje kovčge in nahrbtnike ter se malo pokrepčali. Ob pol štirih, ko bi se moral pričeti koncert, je bila dvorana še popolnoma prazna. Edina okrasitev so bile široke mlakuže vode na podu; tako smo morali stopati po deskah. Člani pevskega zbora in njihove žene, ki so bile edina publika, so se osuplo spogledovali: »Kje je zavest ajdovskega prebivalstva, kje toliko opevana ljubezn do naše pesmi?«

Ob štirih si lahko videl v dvorani peščico gojencev Dijaškega doma, ducat civilistov in dva vojaka.

Kljub temu so peli. Vodja skupine je pozdravil Primorsko s plamtečim nagovorom. Prsa mu je krasil red dela, iz oči mu je sijal tisti borbeni zanos, ki so ga imeli gorenski fantje, ko so se v edinah IX. korpusa borili za osvoboditev Primorske. Nato je zadonel peški delavski pozdrav in prazni dvorani. Nikogar ni bilo, da bi jim stisnil roko v ime našega delavstva.

Tovariši, člani Mestnega odbora, zastopniki sindikalnih podružnic in množičnih organizacij, v vašem imenu sem se sramovala, strašno sramovala poraznega vtisa, ki so ga odnesli s Primorske člani sindikatov jeseniških tovarov, to naše najnaprednejše delavstvo, ki s svojimi žulji plodi to, kar je bilo priborjeno s krvjo.

Ena izmed navzočih.

Prispevki za tiskovni sklad »Demokracije«

Ker v Renčah ne marajo »Nove Gorice« in za mesečne prispevke 1000 lir; P. za mesečne prispevke 200 lir; ker je Števerjan skoraj čist nesrečne Titove dediče, darujejo vaščani 2000 lir; begunec I. lir 500; begunec II. lir 400. —Iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiska tiskarna Budin v Gorici